

Dret a tenir drets i a defensar-los

Carme Romia i Agustí*

1. Fonament i significació filosòfica dels drets humans

Els drets humans no pretenen representar un pensament únic, sinó la confluència de pensaments diversos vers una filosofia bàsica comuna; no es tracta d'una concepció única del món, de la manera de veure'l i viure'l de l'ésser humà ni del coneixement, però sí d'una convicció respecte al que cal fer tot fent confluïr les intel·ligències en accions pràctiques comunes a favor de la dignitat i dels drets a defensar-la que tenen tots els humans pel fet de ser-ho.

En el camp del pensament hi ha els corrents filosòfics que accepten més o menys explícitament i els que refusen, també més o menys explícitament, la «lleï natural» com a fonament dels drets humans. Per als uns, l'ésser humà té uns drets fonamentals —per la seva naturalesa— i superiors a la societat, i és per aquesta mateixa naturalesa que neix i es desenvolupa la vida social pel que fa als deures i drets que implica. Per als altres, l'ésser humà, a causa del desenvolupament històric de la societat, té uns drets variables i sotmesos al flux del futur que són el resultat de la societat mateixa, a mesura que aquesta societat progressa d'acord amb el moviment de la història. Sense pretendre unificar aquest contrast ideològic, es podrien atenuar una mica els plantejaments de les dues concepcions. Si bé és cert que alguns drets fonamentals responen a una exigència inicial de la lleï natural, altres drets són fruit d'una exigència posterior o fins i tot d'un anhel d'aquesta lleï. I si bé hi ha drets que apareixen com a funció de l'evolució de la societat, n'hi ha d'altres de més primitius que apareixen com a funció de la mateixa existència de la societat.

La majoria de persones estan d'acord a reconèixer la importància i la necessitat dels drets humans, però no es pot negar, també, que aquests mateixos drets estan subjectes a limitacions i a condicionaments, com totes les coses fetes pels éssers humans. Fins i tot en els drets més inalienables és necessari distingir entre *possessió del dret* i *exercici del dret*.

---

* Adreça professional: Facultat de Formació del Professorat. Seminari Permanent d'Educadors/es per la Pau (SPEP). Edifici Migdia 1211. Universitat de Barcelona. Passeig de la Vall d'Hebron, 171. 08035 Barcelona. Telf.: 93 4035098. Fax: 93 4035121. E-mail: cromia@d5.ub.es

L'exercici del dret estarà subjecte a les condicions i limitacions dictades en cada cas per la justícia. Suposem la determinació de la pena de mort per a un criminal. Ha perdut no el seu dret a la vida, però sí —segons quines lleis— el dret a defensar-la. Tot i que, com deia fa pocs mesos un condemnat a mort: «*No està bé matar per dir que no està bé matar*». O el cas del dret a rebre, per mitjà de l'educació, l'herència cultural dels adults; a la vegada es transmeten paràmetres que no concorden amb drets reconeguts com a fonamentals de la persona: esclavisme, discriminació de la dona i molts d'altres.

Són espais a conquerir, reivindicacions que requereixen esforços per canviar l'estat social de referència. En l'origen de la incitació que porta les societats a transformar-se sempre hi ha persones que *tenen drets* fonamentals no respectats. Persones que *no poden reivindicar l'exercici dels seus drets* a causa de tot el que hi ha d'inhumà i d'injust en les estructures de la societat de què formen part (pensem si no en Espàrtac i en la seva època, el dret al vot, els moviments d'alliberament de la dona, etc.). Evidentment, s'ha avançat en aquest camp.

Cada dia es parla més dels drets humans i es poden trobar nous espais concernits. Això no obstant, també és creixent la desconfiança que generen les paraules que els defineixen. Amb les paraules de Tucídides, de fa dos mil anys, «*perquè el significat de les paraules ja no té la mateixa relació amb les coses, sinó que aquells les canviaren al seu arbitri*», es reclama el testimoni de l'acció. Es demana als governs que subscriuen els drets humans que els portin a la pràctica, que assegurin els mitjans necessaris per fer que es respectin efectivament. De fet, es pot jutjar el valor del règim polític de cada nació en funció de com tracta els drets humans. Però no n'hi ha prou a dir que es defensen els drets humans quan, paral·lelament, es potencien conflictes armats per afavorir el comerç d'armes, per exemple.

I és que, per poder entendre la formulació dels drets humans, perquè pugui ser acceptada universalment i també per poder organitzar-ne l'exercici, és necessari que hi hagi la confluència d'una mínima jerarquia de valors. Valors clau que determinin la forma d'exercir els drets i els criteris concrets necessaris per fer-los respectar més enllà dels interessos econòmics i de poder dels qui tenen a la mà defensar-los i garantir que es defensen. Drets fonamentats en les necessitats i en les possibilitats humanes, i en el reconeixement, per part dels membres d'una realitat social, de les condicions necessàries per aconseguir llurs fites comunes.

Dit d'un altra manera: la Declaració dels Drets Humans ha de garantir, d'una banda, un món amb pluralitat de valors —que dependran de la cultura o cultures de cada comunitat— i ha d'assegurar, de l'altra, un procediment que permeti que els pobles i les nacions puguin anar més enllà de les seves ideologies presents —i hagin de fer-ho— quan aquestes ideologies es contradiguin tant entre si que amenacin la pau i la justícia del món.

Malauradament la realitat ens ha permès veure, i ens deixa veure encara avui, els espectacles més terribles de violació dels drets humans; i en més d'un cas fins i tot al·legant que és «per defensar els drets humans»(¿?)... Si ho poguéssim copsar, segurament veuríem que en el moment actual cap govern desitja realment la guerra. Però, estan igualment decidits —ho desitgen igualment— a renunciar a tot plantejament bèl·lic, atès que amb aquests mitjans es justifiquen i es mantenen el poder, la coacció i el control?

2. Antecedents històrics dels drets humans

Segurament ens costaria trobar persones contràries als drets humans. En tot cas, hi ha qui els pot considerar, per excés o per defecte, com el fruit d'un passat que el present reclama revisar, com el producte d'Occident que no abasta tots els individus, pobles o cultures... Però trobar persones que els neguin d'entrada perquè els considerin injustos, negatius o refusables sembla bastant improbable.

Si mirem la història, fàcilment trobarem que moltes de les seves pàgines recullen lluites per defensar una sèrie de drets, individuals o col·lectius, polítics o socials, religiosos o morals, culturals o ètnics, econòmics o de supervivència, de poder o de llibertat, de domini o d'autonomia...

S'hi recullen més les lluites, els odis, les «nissagues de poder» que s'han donat i els «laberints d'ombres» que s'han seguit per defensar els «drets al poder» que els treballs i esforços per aconseguir un espai, un desenvolupament dels potencials i una vida digna per a totes les persones, els col·lectius i els pobles de cada època. La història és, encara, un recull de lluites en nom de banderes i religions i, en definitiva, d'avenços del poder de la mà de la força. La història dels pobles i de les cultures, i de les seves trobades, convivències pacífiques, intercanvis i aportacions mútues en la forma de veure i viure el món, encara s'ha d'escriure. Pot ser per por que també costi vendre aquesta història, si no hi ha sang i fetge?

En tot cas, sí que trobem, de tant en tant, testimonis de lluites en defensa de la dignitat de pobles, cultures o persones (Sagunt, Espàrtac, moviments sufragistes, etc.). Malauradament, aquestes lluites foren moltes, i moltes foren pioneres en la defensa dels drets més elementals. Però encara segueixen, i sembla que sols tinguin possibilitats de trobar-hi una sortida si s'utilitza la força com a mitjà. Com si la raó de la força tingués encara prioritat per damunt de la força de la raó.

El punt de partida dels drets humans fou precisament la necessitat de no haver de recórrer a la sang, a la força i a la violència per poder tenir

garantits un mínim de drets que es consideraven inherents a la dignitat de les persones, a les necessitats i als drets més fonamentals dels col·lectius i dels pobles. Els drets i llibertats fonamentals foren legalment reconeguts per primera vegada a les revolucions americana i francesa a finals del segle XVIII. Però abans d'aquesta època ja hi havia consciència d'aquests drets i, en part, algunes legislacions ja els recollien. L'existència d'alguns drets «naturals» ja es troba en alguns moments del món clàssic, a Grècia i a Roma. També se'n feren ressò alguns pares de l'Església als inicis del cristianisme:

Sant Just, al segle II, escriu:

«Hem transformat els instruments de la guerra: les espases en aladres, les llances en eines del camp.»

Sant Climent, al segle III, diu:

«L'home és veritablement un instrument de pau.»

Els cànons d'Hipòlit diuen:

«Un cristià no pot escollir per si mateix el servei de les armes.»

San Agustí afirma:

«El que és superflu per als rics és el patrimoni dels pobres» i que «No hi ha res més fàcil de sotmetre que un pagès ignorant.»

Els testimonis dels teòlegs espanyols del segle XVI Francisco Suárez i Francisco de Vitoria, com també els promotors de la revolució anglesa del segle XVII, es troben en aquesta mateixa línia. Però fou l'any 1776, amb la Declaració d'Independència dels Estats Units d'Amèrica, quan es va fer el primer text que recollia de forma sistemàtica el que, a partir de llavors, s'han considerat els drets fonamentals de l'home. En l'escrit es recullen aquests principis:

«L'existència d'una llei superior, basada en la divinitat i en la pròpia naturalesa, que conté certes veritats evidents que han de servir de guia a les institucions i al comportament dels homes. Aquestes veritats són:

— Tots els homes han estat creats iguals i tenen el mateix dret a desenvolupar el seu talent i a ser tractats igual davant la llei.

— Tots els homes, per ser part de la humanitat i iguals davant Déu, tenen certs drets inalienables (a la vida, a la llibertat i a la consecució de la felicitat).

— El govern és un instrument del poble per protegir i servir el poble. Quan un govern no serveix aquests fins, el poble té dret a destituir-lo. Més encara, té el deure de destituir-lo.»

Tretze anys més tard, el 1789, els revolucionaris van promulgar a França l'anomenada Declaració de Drets de l'Home i del Ciutadà. El seu preàmbul diu:

«Els representants del poble francès, constituïts en assemblea nacional, considerant que la ignorància, l'oblit o el menyspreu dels drets de l'home són les úniques causes de les desgràcies públiques i de la corrupció dels governs, han resolt exposar en una declaració solemne els drets naturals, inalienables i sagrats de l'home.»

La Declaració enumera els drets següents:

- La llibertat (fer tot allò que no perjudiqui l'altre).
- La propietat (de la qual no es pot privar ningú excepte en casos de necessitat pública).
- La seguretat (no es pot detenir un home arbitràriament ni se li pot imposar una pena sense jutjar-lo).
- La resistència a l'opressió (és el dret de rebel·lió).
- El dret a no ser molestat per les opinions pròpies, encara que siguin religioses.
- El dret a parlar i a escriure lliurement.
- El dret a participar (directament o per mitjà de representants) en l'elaboració de les lleis.

La Declaració dels Drets de l'Home del 1789 fou, principalment, la manifestació d'una voluntat d'autonomia individual: «*Tot per a l'individu en si de la societat*». Aquesta era la preocupació i la concepció prioritària dels humanistes del segle XVIII. Com les declaracions anteriors, va anar molt lligada a la tradició burgesa —fruit de l'adveniment de la classe mitjana al poder— i tingué poca incidència en les classes que estaven per sota. Com més precàries han estat les condicions de vida i més gran ha estat la marginació, més ha costat —i costa encara— que els arribi el «tots iguals davant la llei».

No obstant això, aquests drets i llibertats foren el fonament de la democràcia i, sobretot a partir de la Segona Guerra Mundial (1939-1945), molts estats democràtics afegiren, als clàssics drets civils i polítics, altres drets anomenats socials i econòmics. Bàsicament eren els drets al treball, a la seguretat social i a l'educació.

3. La Declaració Universal dels Drets Humans

L'any 1945 fou creada l'Organització de les Nacions Unides (ONU), entitat mundial formada per 142 nacions amb la finalitat de mantenir la pau i la seguretat internacionals i de desenvolupar les bones relacions entre les nacions sobre la base dels principis d'igualtat de drets i d'independència de cadascuna.

La Declaració Universal dels Drets Humans fou elaborada per la Comissió dels Drets Humans de l'ONU i va ser aprovada per l'Assemblea General l'any 1948. Realment, aquesta declaració no obliga ningú. Més tard, l'any 1966, els seus principis van originar tres documents que els estats poden signar i obligar-se a complir. Són els anomenats pactes internacionals de drets humans. Es tracta d'especificacions de la Declaració Universal en forma de tractat (dos pactes i un protocol) que els estats poden signar; en fer-ho, es comprometen a complir-los. L'Estat espanyol els va signar l'any 1976.

En la Declaració es proclamen *drets civils i drets polítics*:

«Dret a la vida, la llibertat i la seguretat; a la igualtat davant la llei; a la protecció contra els empresonaments o detencions arbitraris; a ser escoltat davant d'un tribunal abans se li pugui imposar una pena; a ser considerat innocent mentre no es demostrï que és culpable; a la propietat, individual i col·lectiva; a la llibertat de pensament, de consciència, de religió, d'opinió i d'expressió; i a la llibertat de reunió, d'associació i de manifestació pacífica.»

El Pacte internacional sobre drets culturals, econòmics i socials obliga els estats que el signen a prendre mesures cada vegada més avançades per fer efectius els drets al treball i a l'educació a què es refereix la Declaració.

El Pacte internacional sobre drets civils i polítics obliga els estats signants a complir dins de llur territori tots els drets i llibertats mencionades a la Declaració, sense cap mena de distinció de raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política, posició econòmica, origen social, etc.

Aquest Pacte inclou alguns drets que no estan recollits en la Declaració Universal: el dret a l'autodeterminació dels pobles (cada poble o nació és políticament sobirà) i el dret de les minories religioses en un país a practicar la seva pròpia religió, el de les minories lingüístiques a parlar la seva pròpia llengua i el de les minories ètniques o culturals a desenvolupar la seva pròpia cultura.

4. Diferents generacions de drets

El concepte de generació aplicat als drets humans respon a dos criteris que s'interrelacionen: un d'històric i un altre de temàtic. Es refereixen a l'explicació de l'aparició de nous grups de drets en diferents moments de la història, de manera que cada generació inclou drets d'una mateixa classe.

PRIMERA GENERACIÓ DE DRETS: DRETS CIVILS I POLÍTICS

Apareixen entre els segles XVIII i XIX durant les revolucions burgeses d'Anglaterra i França i les guerres d'independència d'Europa i Amèrica.

Els *drets civils i polítics* són:

1. Dret a la llibertat.
2. Dret a la igualtat.
3. Dret a la dignitat.
4. Dret a la vida i a la seguretat personal.
5. Dret a no ser torturat ni sotmès a penes o tractes cruels, inhumans i degradants.
6. Dret a no ser sotmès a l'esclavitud, a la servitud o al tràfic d'éssers humans.
7. Dret a la personalitat jurídica.
8. Dret a la justícia.
9. *Habeas corpus* o dret a no ser arrestat o detingut arbitràriament.
10. Dret de defensa o garantia dels procediments judicials pertinents.
11. Presumpció d'innocència.
12. Dret a la intimitat o privacitat.
13. Llibertat de circulació i de domicili.
14. Dret d'asil.
15. Dret a la nacionalitat.
16. Dret al matrimoni i a la família.
17. Dret a la propietat privada.
18. Llibertat de pensament, de consciència i de religió.
19. Llibertat d'opinió i d'expressió.
20. Dret de reunió i d'associació.
21. Dret de participació (sufragi i accés a la funció pública).

Totes aquestes garanties formen el nucli de la primera generació, però la llista és més àmplia.

El Pacte internacional sobre els drets civils i polítics, adoptat per l'ONU l'any 1966, inclou:

- Dret a la lliure determinació dels pobles.
- Drets dels detinguts i condemnats.
- Drets dels infants.
- Drets de les minories ètniques, religioses i lingüístiques.

La Convenció americana o Pacte de San José de Costa Rica, adoptat per l'Organització d'Estats Americans l'any 1969, afegeix els següents:

- Dret a la integritat personal.
- Dret de rectificació o resposta.
- Dret al nom.

Mundialment hi ha també altres convencions:

- La Convenció sobre prevenció i sanció del delictes de genocidi, de 1948.
- La Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació racial, de 1965.
- La Convenció sobre repressió i càstig del crim de l'*apartheid*, de 1973.
- La Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona, de 1979.
- La Convenció contra la tortura i d'altres maltractaments o penes cruels, inhumanes o degradants, de 1984.
- La Convenció dels drets dels infants, de 1991.

SEGONA GENERACIÓ DE DRETS: DRETS SOCIALS, ECONÒMICS I CULTURALS

Corresponen al període de les revolucions nacionalistes i socialistes de principis del segle xx. És el pas de l'estat policial a l'estat de benestar. Apareixen associats als processos de modernització social, política, econòmica i cultural que s'inicien al final del xix. També són fruit de les diferents revolucions, les crisis del capitalisme, la insurrecció del socialisme, les manifestacions d'intel·lectuals, les agitacions i reivindicacions polítiques i socials, etc.

Els canvis aconseguits han enfortit les funcions econòmiques dels governs i les obligacions econòmiques dels estats. Tothom considera que els drets de la segona generació tenen un gran paper en la dignificació dels ésser humans, però —paradoxalment— no estan inclosos entre els drets fonamentals de ningú.

Aquests drets, que en darrer terme també són individuals, encara que fruit del constitucionalisme social, de realització progressiva, que depenen

de la disponibilitat de recursos estatals i socials i que no poden ser exigits per la via judicial, són:

1. Dret al treball.
2. Dret a condicions d'equitat, dignitat, seguretat i higiene en el treball.
3. Dret d'associació sindical, de vaga i de negociació col·lectiva.
4. Dret a la protecció especial de les mares treballadores i dels menors treballadors.
5. Dret a la seguretat social.
6. Dret a la qualitat de vida.
7. Dret a la salut.
8. Dret a l'educació.
9. Dret a la cultura, a l'art i a la ciència.

La diferència de tracte entre la primera generació de drets i la segona és que l'estat pot ser obligat a garantir els primers per mitjà de la intervenció dels tribunals tant nacionals com internacionals, mentre que, en canvi, els segons sols són expectatives, recomanacions o aspiracions que no poden reclamar-se des del punt de vista legal. Depenen de la riquesa social, de la filosofia i gestió política i de la mobilització ciutadana.

TERCERA GENERACIÓ DE DRETS: DRETS COL·LECTIUS I DELS POBLES

Sorgeix durant la postguerra de la Segona Guerra Mundial, la guerra freda i la descolonització. Aquests drets són fruit d'un constitucionalisme pluralista o solidari. Són reivindicacions molt recents que no tenen la legitimitat de les altres generacions i que a poc a poc es van obrint camí en els textos jurídics i en la política, encara que no hi ha, de moment, cap instrument internacional que els codifiqui. Tot i això, tenen el suport de diferents sectors socials, de l'opinió pública i dels països del sud, les nacions sense estat i les ONG. Només es troba en les resolucions de les Nacions Unides, que no són vinculants ni per a l'ONU ni per als seus estats membres. La seva defensa es basa gairebé del tot en discursos ideològics i molt poc en la pràctica, excepte en algunes qüestions referents al medi ambient o a les minories ètniques.

Els drets que conté —que ja s'apunten en la declaració del 1948— són:

1. Dret a un ordre internacional apte per als drets humans.
2. Dret a la lliure determinació dels pobles i a la lliure disposició de les seves riqueses i recursos naturals.
3. Dret de les minories ètniques, religioses o lingüístiques a la seva cultura, a la seva religió i a la seva llengua.

4. Dret dels treballadors i treballadores immigrants a treballar en altres països sota condicions dignes i justes.
5. Dret al medi ambient sa.

Els drets a la pau, al desenvolupament, a la cooperació o a la solidaritat encara no tenen entitat normativa. Tot i això, algunes constitucions recents reconeixen formalment algunes llibertats de la tercera generació. Per exemple la Constitució Espanyola de l'any 1978 diu:

«El dret al medi ambient sa o adequat per al desenvolupament de les persones i en defensa dels consumidors i usuaris» (articles 45 i 51).

Podem veure que els convenis i els tractats referents a qüestions ecològiques i ambientals proliferen davant els canvis i les necessitats creixents. I és a partir de la Declaració de la Conferència de les Nacions Unides adoptada a Rio de Janeiro l'any 1992 que s'està començant a gestar un nou dret ambiental internacional.

QUARTA GENERACIÓ DE DRETS: DRETS DE LES GENERACIONS FUTURES,
DRET A LA PAU, DRET DELS ANIMALS, DRET DE LA TERRA

S'està parlant ja, encara que sense consens definit, d'una quarta generació de drets que inclogui els drets de la natura, els dels animals, els de les generacions futures a gaudir d'un hàbitat comú en condicions dignes i productives...

5. Drets humans i canvis

Deia el filòsof que «a mesura que t'apropes a la utopia, aquesta s'allunya». També passa amb la conquesta dels drets humans. Quantes quimeres, quants somnis, no s'han fet realitat —passat el temps i posats els esforços per aconseguir-ho— en la història de la humanitat?

Amb el pas del temps, els fenòmens col·lectius del món han fet canviar els plantejaments. Per raons diverses com canvis polítics, econòmics i socials, noves relacions culturals i ètniques, nous contactes entre diferents regions del món, la confrontació de les condicions existents, nous mitjans de transport, noves xarxes de poder, de comunicació i d'intercomunicació (veïnatge universal, pas de la societat industrial a la societat de la informació...), etc., el món es col·lectivitza i els éssers humans es troben inte-

grats en un camí d'apropament i d'interrelació i són cridats a un procés d'intercanvi i d'ajut solidari.

Les circumstàncies canvien, les necessitats se satisfan i n'apareixen de noves, moltes de les quals són filles de les anteriors... Tota declaració de drets requereix poder reexaminar-la i reformar-la per aconseguir l'adequació a les necessitats vigents o a les noves necessitats —individuals o col·lectives— que es vagin plantejant.

Els *drets econòmics i socials* —drets al treball, a la seguretat social, a l'educació, a l'esbarjo, a les oportunitats culturals, a un repartiment just dels avenços progressius de la civilització i, en general, a la llibertat per manca de necessitat i a la llibertat per manca de por— són drets que requereixen que es faci alguna cosa si han d'estar assegurats als seus beneficiaris.

Els *drets polítics* aporten una garantia i un significat als *drets civils*, i els *drets econòmics i socials* proporcionen mitjans essencials per a l'exercici dels *drets polítics*. Per exemple, no es pot dir que hi hagi llibertat de paraula quan manca la seguretat econòmica o quan els mitjans de comunicació estan lligats als òrgans de poder i tendeixen al monopoli.

L'objectiu dels drets humans ja no pot ser assegurar la independència de la persona aïllada, sinó aconseguir que, potenciant al màxim l'autonomia i la singularitat de cadascuna, les persones vegin la necessitat de treballar per un món cada vegada més col·lectiu i humanitzat. Perquè, com veiem, el món tendeix a ser més global, i també hauran de ser més globals els esforços per humanitzar-lo.

Des d'aquesta perspectiva, la Declaració Internacional hauria de ser un factor democratitzador i generador de pau internacional. Val a dir que, en temps passats, hi ha hagut moltes civilitzacions, però mai una civilització mundial. Avui, més que mai, els drets humans han d'estar basats en el reconeixement d'un món comú on tots els individus tenen els mateixos drets. Les persones, els col·lectius i pobles i també el planeta Terra tenen el dret a viure, a créixer i a desenvolupar tots els seus potencials.

Però podem veure que encara avui tot això es defensa més de paraula que amb els fets, i que hi ha certes filosofies polítiques i formes de govern que serveixen aquests ideals millor que d'altres. Fins i tot podem trobar formes de govern que són per si mateixes la negació d'aquests drets.

Per això cal conèixer a fons què és i què representa defensar realment els drets humans si de debò volem aconseguir que siguin un fet i no paper mullat, com moltes vegades ho arriben a ser. I, el que és més greu, fins i tot en societats denominades democràtiques.

Si la democràcia és:

- el respecte i la tolerància de totes les persones, siguin quines siguin les seves idees polítiques, religioses, la seva raça, el seu sexe i el seu origen social,
- tenir unes lleis que protegeixin i garanteixin l'exercici de llurs drets i llibertats,
- tenir un règim representatiu en què tots els ciutadans i ciutadanes puguin participar, i
- tenir tot això al servei d'un ideal de justícia i d'igualtat, com a fita de la societat i dels governs,

... i si tot això es dóna, sembla evident que les garanties dels drets humans haurien de ser clares. Però no ho són per a tothom. I precisament és el respecte als drets humans la base de tota cultura democràtica.

Es deia al món clàssic que «*la democràcia és el menys dolent dels sistemes polítics*». Hi ha qui diu que és qüestió de números. Abans de contestar ens podríem fer algunes preguntes: Què passa amb les minories que hi ha en totes les comunitats? Què se'n fa, de les persones que el mateix sistema democràtic margina?... Seguim dient, encara, que tot ésser humà, pel sol fet de ser-ho, d'haver nascut, té uns drets que ningú li pot prendre legítimament i que no pot cedir legítimament a ningú.

Creiem que l'educació té molt a dir i encara molt més a fer. I si no, proveu de substituir en aquest text l'expressió «drets humans» per la paraula «educació»: Què ens trobarem? Segurament més d'un interrogant i moltes necessitats de replantejaments i de desaprenentatges. El camí és obert, tot i que no planer. Si totes les persones implicades en el món de l'educació sentíssim com a propis els drets i els deures que la seva defensa comporta, segurament el discurs de la realitat seria diferent. I el de l'educació també.

Encara que a vegades ens sembli, com deia Pèricles, que «*la primavera ha desaparegut del nostre any*», cada infant, cada jove, cada nova generació és la promesa d'una nova primavera, si no la fem malbé prematurament, fins i tot massa vegades, en nom de l'educació.

«Jo vaig aprendre de la meua mare, inculta però molt intel·ligent, que els veritables drets són els que provenen dels deures complits. Així, el mateix dret a la vida només ens pertany quan complim el nostre deure de ciutadans del món. Segons aquest principi fonamental, és probablement bastant fàcil definir els deures de l'home i de la dona, i connectar cada dret a un deure corresponent que cal començar a complir. Es podria demostrar que tot altre dret és només una usurpació per la qual no val la pena lluitar».

Aquest missatge fou enviat el 25 de maig de 1947 al llavors director general de la UNESCO, Julien S. Huxley, i estava signat per Mahatma Gandhys Humansi.

Paraules clau

Filosofia dels drets humans

Història i drets humans

Declaració dels drets humans

Generacions de drets humans

Drets humans i canvis

Educació per la pau i els drets humans

Abstracts

En este artículo se hace un análisis de los fundamentos filosóficos de los derechos humanos, de su trayectoria en el transcurso de la historia, de la relación entre la evolución y la ampliación de éstos con los cambios acaecidos en el mundo. Se profundiza en la Declaración Universal de los derechos humanos y en las generaciones posteriores de derechos, así como en la necesidad de implicarse individual y colectivamente en la defensa de los mismos tanto a nivel educativo como personal y social. Motivos para hacerlo no faltan, según nos plantea la autora.

Cet article fait une analyse des fondements philosophiques des droits de l'homme, de leur trajectoire au cours de l'histoire, de la relation entre l'évolution et l'extension de ces droits avec les changements qui ont eu lieu dans le monde. Il étudie en profondeur la Déclaration Universelle des droits de l'homme et les générations postérieures de droits, ainsi que le besoin de s'impliquer individuellement et collectivement dans la défense de ces derniers aussi bien au niveau éducatif que personnel et social. L'auteur nous suggère qu'il ne manque pas de motifs pour le faire.

This article analyses the philosophical principles underpinning human rights, their development through history, and the relationship between their evolution and expansion with changes occurring in the world. The article examines the Universal Declaration of Human Rights and subsequent additions, as well as the need for the individual and collective defense of these rights, both at an educational and personal and social level. The author argues that the reasons for so doing are many.